

Vedtak om tidlig nedsanking Trøndelag

Roviltnemndmøte Nordland

24. oktober 2022

Fagrådgiver dyr Mattilsynet Region Nord

Veterinær Berit Gjerstad

Bakgrunn

- Mattilsynets hovedkontor fattet vedtak 21. august 2022 om at de 10 dyreholderne i Skjækra samarbeitlag og Raubeinsetra saubeitlag (Steinkjer og Snåsa) skulle sanke ned sauene fra utmarksbeite før 5. september 2022.
- På vedtakstidspunktet hadde det blitt funnet 44 sauer drept av bjørn i beiteområdene til de to beitelagene.

Vedtak om tidlig nedsanking av sau fra utmarksbeite

Snåsa og Steinkjer kommuner

- To beitelag
- Ca 1800 sau tils.
- Beiteprioritert område
- Bjørnesone frem til 2013
- Store tap og skader forårsaket av bjørn over flere år.
- 2021; 40 dokumenterte + 59 sannsynligvis drept av bjørn
- Pr. 19. august 2021: 30 dok.
- Pr 19. august 2022: 38 dokumenterte + 6 sannsynlige.
- Dvs tapene noe større i 2022 enn i 2021.
- Sannsynligvis to bjørner; ei binne som har drept sau i området i flere år, i tillegg til en skadevoldende hannbjørn.
- 1. dok tidlig i juli, skadefellingstillatelser på begge bjørnene siden midten av juli. Disse er blitt forlenget fortløpende.
- Sauene skal være sanket innen 5. september. Fristen var i utgangspunktet satt til 15. august, men utsatt etter innspill fra beitenæringen.
- Vedtaket oppheves dersom bjørnene felles.

Skadefelling

- Statsforvalteren i Trøndelag hadde siden 18. juli 2022 gitt tillatelser til å felle de skadevoldende bjørnene i beiteområdene, og det pågikk forsøk på å felle bjørnene.
- Ingen bjørner var felt så langt, og Mattilsynet la til grunn at sauene i området sto i fare for unødige lidelser.
- Siden tidlig nedsanking da framsto som den eneste løsningen, og dyreholderne ikke gjennomførte dette på eget initiativ, fant Mattilsynet det nødvendig å fatte vedtak om det.

Tiltak for å forhindre skader

Skadefelling

- Skadefellingslag av erfarne jegere som tidligere har hatt svært effektive fellinger, er lokalkjent i terrenget og har med seg hund. 18. august 2022 skadefellingslaget er forsterket med en hundeevipasje fra Østlandet med to plotthunder i bånd og to spisshunder.
- Mattilsynet region midt har hatt tett kontakt med Statsforvalteren i denne saken og har blant annet spurt om det er noe forvaltningen kan gjøre for å effektivisere søket etter bjørnene og dermed øke sjansen for felling. Mattilsynets hovedkontor har også vært i kontakt med Miljødirektoratet for å undersøke om Statens naturoppsyn (SNO) kan bidra til å forbedre uttaket.
- **Tiltak prøvd for å redusere skadene**
  - **planlagt ekstraordinært tilsyn med kadaverhund**
  - **forsinket slipp til 11. juni 2022**
  - **god dekning med radiobjeller i begge beitelagene**
  - **intensivert tilsyn på beite**
- Ingen av dyreholderne benyttet seg av muligheten til å søke om tilskudd til tidlig nedsanking i 2021 og 2022 . I 2021 mottok de skriftlig informasjon fra Statsforvalteren om ordningen, og om at det kan søkes om kompensasjon ved gjennomføring av frivillig nedsanking.

Dyrevelferdsloven § 3

"beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger".

- gjelder også beitedyr i utmark.
- beite i utmark er i utgangspunktet bra for dyrevelferden, selv om det innebærer noen farer for dyra å være ute i naturen. Dyr kan bli alvorlig skadet og dø på beite, uten at det regnes som "unødig" lidelse.
- først når ulempene for beitedyra overstiger fordelene med å være på beite, og kan forhindres gjennom tiltak som er mulige i praksis, at lidelsene blir "unødige" og utløser handlingsplikt etter § 3.
- At dyreholdere har plikt til å beskytte dyra sine mot "farer", er presisert i dyrevelferdsloven § 24 første ledd bokstav b.
- Rovdyr er ikke nevnt, men omfattes av begrepet "farer" ifølge lovforarbeidene. Bestemmelsen må forstås i sammenheng med § 3 og innebærer ikke en strengere plikt enn det som følger av § 3.

Saken handler om dyreholderens plikt til å beskytte beitedyr mot rovdyr.

- Dersom Mattilsynet påviser brudd på denne plikten, kan Mattilsynet ifølge dyrevelferdsloven § 30 første ledd fatte vedtak som er nødvendige for å sikre at dyreholderen overholder beskyttelsesplikten. Myndigheten gjelder også overfor dyreholdere med dyr på utmarksbeite

- Sauer på beite skal "beskyttes" mot blant annet "rovdyrangrep« jf. forskrift om velferd for småfe § 26 og forskrift om velferd for produksjonsdyr § 8 femte ledd.
- Ifølge bestemmelsene er beskyttelsesplikten betinget og begrenset av om beskyttelsen er "nødvendig" og "mulig".
- Dyreholderen må vurdere om faren for rovdyrangrep er så stor at det er nødvendig å gjøre noe for å beskytte dyra. Dyreholderen må også vurdere hvilke tiltak som er nødvendige. At tiltakene må være mulige, betyr at plikten må ligge innen rimelighetens grenser.

Føringer LMD rovviltforliket

Beiteprioritert område

- "Mattilsynet kan gi dyreholderen pålegg om beiterestriksjoner eller andre tiltak rettet mot beitedyra for å **avverge en uakseptabel dyrevernsituasjon.**
- Mattilsynet kan kun fatte tidsbegrensede vedtak **grunnet dyrevelferdshensyn i en situasjon med stor risiko for tap.**
- Mattilsynet kan ikke fatte vedtak om beiterestriksjon som knytter varigheten av vedtaket til utvikling i rovviltforekomsten i det aktuelle området, fordi hjemmelen til å iverksette felling av rovvilt ligger hos en annen myndighet.«
- Dyreeierne har rett til **økonomisk kompensasjon** dersom Mattilsynet fatter vedtak om beiterestriksjoner på grunn av rovvilt.

Føringer fra LMD

«Akutte skadesituasjoner er definert av skadeomfanget og den aktuelle utviklingen av situasjonen. Skadesituasjoner i løpet av beitesesongen vurderes i første rekke ut fra opplysninger om funn av kadaver, skadde, sjuke og savnede sau.»

«Når det avdekkes at dyreholder eller andre instanser ikke iverksetter effektive tiltak, og skadesituasjonen vedvarer, skal Mattilsynet reagere med hensiktsmessig virkemiddelbruk.»

«Det kan fattes vedtak om å sanke sauene og flytte dem ut av området. Vedtaket skal ikke varsles før hovedkontoret er informert. I beiteprioriterte områder skal en slik beiterestriksjon gis kun ved akutt hendelse og som siste utvei. I rovviltprioriterte områder er terskelen for virkemiddelbruk lavere.»

Mattilsynets vurdering

- At området er prioritert for beite, gjør at beskyttelsesplikten er betinget av det offentliges tiltak mot rovdyrene i området.
- MT er enig i merknaden fra dyreholderne om at skadefelling er det viktigste tiltaket i slike områder, men bare dersom rovdyra faktisk blir felt innen rimelig tid.
- Dyreholderen kan altså avvente for å se om rovdyra blir felt, men må handle selv dersom rovdyra ikke lar seg felle.
- Over 1 måned siden det ble gitt skadefellingstillatelse, og rovdyra er fortsatt ikke felt, trass i stor innsats. Tallet på funn av drepte beitedyr er høyere enn i fjor og øker. Situasjonen for sauene er alvorlig og akutt, og ikke bare for dyr som skades og drepes. Også de andre sauene kan oppleve stress og frykt, og lam blir morløse på grunn av rovdyra.
- Alt i alt mener Mattilsynet at sauenes lidelser i den nåværende situasjonen er "unødige" etter dyrevelferdsloven § 3, og at dyreholderne derfor har plikt til å beskytte sauene.

Sauenes lidelser

Rådet for dyreetikk sin beskrivelse: «

«Selv om rovdyrene i mange tilfeller er effektive jegere som forholdsvis raskt avliver sitt bytte, er det en kjensgjerning at mange husdyr gjennomgår store lidelser som følge av angrep av rovvilt.

Særlig bjørn og ulv kan skadebite et stort antall sau på kort tid.

Skadde dyr kan bli gående med smertefulle skader i lang tid, til de dør av sårinfeksjoner eller sulter/tørster i hjel.

Også dyr som ikke blir fysisk skadd, utsettes for store belastninger. Beitedyrene blir ofte preget av frykt etter gjentatte angrep.

Lam og kalver kan komme bort fra mødrene og bli underernærte.»

Mattilsynets vurdering

- Så lenge det ikke har lyktes å fjerne trusselen fra bjørnene, er det bare ett tiltak som er effektivt nok til å utelukke de unødige lidelsene:
  - Sauene må bort fra området.
  - Andre tiltak, som mer intensivt tilsyn, er ikke tilstrekkelig i denne situasjonen.
  - Det er derfor klart at dyreholderne har plikt til å fjerne sauene fra beiteområdet.
  - Å sanke ned sauene er både nødvendig og mulig etter forskrift om velferd for småfe § 26.
  - Dette tiltaket framstår nå som det eneste riktige, så lenge bjørnene er i beiteområdet.

Mattilsynets konklusjon

- Situasjonen var alvorlig og akutt, og nedsanking av sauene ble vurdert å være den siste utveien. Dyreholderne tok ikke initiativ til å gjøre dette frivillig, og det var derfor nødvendig å fatte vedtak for å avverge en uakseptabel dyrevernsituasjon.
- I en slik situasjon er det Mattilsynets oppgave å sikre at dyrevelferdsloven etterleves.

Klage på vedtaket.

Skjækra samarbeidslag klagde på vegne av sine 8 medlemmer. Klagen er datert 13. september 2022.

Beitelaget bestrider ikke de rettslige utgangspunktene som er angitt i vedtakene.

Beitelaget er i hovedsak heller ikke uenig i framstillingen av de faktiske forholdene i saken, men de ser behov for å supplere og nyansere de faktiske forholdene som er lagt til grunn.

Klagen er nå til behandling hos LMD.

